

3.3.1. Jelgavas pilsētas meliorācijas un lietus ūdeņu kanalizācijas sistēmas, ar tām saistītās problēmas

Jelgavā meliorācijas sistēmu un lietus kanalizācijas apsaimniekošanu, ekspluatāciju, remontu plānošanu, tehnisko uzraudzību pārziņa pašvaldības aģentūra „Pilsētsaimniecība”.

Pilsētas teritorijā virsūdeņu novadīšanas sistēma sastāv no vaļējo grāvju un slēgtās lietus kanalizācijas sistēmas ar gūlijām, kolektoriem un sūkņu stacijām, kā arī saimniecisko un lietus notekūdeņu kopsistēmas. Saskaņā ar 2002.gada datiem pilsētā ir 1187 gūlijas, lietusūdens kanalizācijas tīkli - 69 km, grāvji - 50,6 km un vairāk kā 1100 caurteku.

Virsūdeņu novadīšanas shēma ir saistīta ar maģistrālo novadgrāvju, kanālu un lietus ūdeņu kanalizācijas sistēmas darbību. Lielākā daļa sistēmu darbojas pašteces režīmā. Ceļoties līmenim upēs, pašteces sistēmas pārtrauc darboties, līmeņi grāvjos kāpj un appludina – sākumā - zemākās, pēc tam - augstākās teritorijas.

Arī visi notekūdeņu kolektori ir pašteces un ar lielu iebūves dziļumu, līdz ar to palu laikā sāk strādāt pretējā virzienā, t.i. ūdens no upes nāk atpakaļ uz pilsētas ielām.

Tā kā notekūdeņu kolektori, kuri iepriekš tika izmantoti kopsistēmā, tagad tiek izmantoti lietusūdeņu novadīšanai, neveicot to rekonstrukciju un pārbūvi, netiks aizsargātas pilsētas zemākās teritorijas pret applūšanu palu laikā.

Kopējās kanalizācijas sistēmas atrodas pilsētas daļā Lielupes kreisajā krastā un aptver vēsturiskās apbūves centrālo daļu.

Šobrīd darbojās **kopējās kanalizācijas sistēmas** ar šādiem kolektoriem:

- 1) **Miķelsona kolektors (d=1.0m)** – izlaide Driksā Čakstes bulvārī;
- 2) **Jēkaba kolektors (d=1.0m)** - izlaide Driksā Čakstes bulvārī;
- 3) **Driksas ielas kolektors (d=0.5m)** - izlaide Driksā Čakstes bulvārī Driksas ielas turpinājumā;
- 4) **Raiņa ielas kolektors (d=0.5m)** - izlaide Driksā Čakstes bulvārī pie Sporta nama;
- 5) **Jāņa ielas kolektors (d=1.4m)** - izlaide Driksā
- 6) **Savienības ielas kolektors (d=1.0m)** - izlaide Platonē Savienības ielas turpinājumā;
- 7) **Latvijas dzelzceļa kolektors (d=0.7m)** - izlaide Driksā Sporta ielas apkaimē
- 8) **Latvijas dzelzceļa kolektors (d=0.7m)** - izlaide Platonē Lapu ielas apkaimē

Šie kolektori ir ļoti sliktā tehniskajā stāvoklī. To caurules ir izdēdējušas un korodētas, kas rada regulārus iebrukumus. Kolektoru trases atrodas ļoti blīvi apbūvētajās centra teritorijās un pat zem ēkām, kas apgrūtina iebrukušo posmu remontu un rada draudus ēku noturībai. Kolektoru caurules ir ievērojami aizsērējušas, pat līdz 70-80% no to šķērsgriezuma. Saneši gadsimta laikā ir sacementējušies un grūti izskalojami. Pēc izskalošanas var notikt cauruļu pastiprināta sairšana. Tādēļ ir nepieciešams veikt šo sistēmu un kolektoru iespējamā darba mūža izpēti un uz šo pētījumu pamata izlemt par minēto sistēmu izmantošanas iespējām turpmākai lietus ūdeņu novadīšanai no to aptvertajām teritorijām. Jāizpēta lietus ūdeņu sateces baseinu lielums šajās teritorijās,

jāizanalizē lietus ūdens novadīšanas varianti, kā arī jāizstrādā rekomendācijas par jaunu kolektoru projektēšanu un būvi, vai esošo kolektoru remontu vai pārbūvi.

Padomju laikā būvētajos dzīvojamo namu un rūpniecības rajonos tika ierīkota atsevišķa lietus kanalizācijas sistēma. Tā ir decentralizēta sistēma ar vairākiem atsevišķiem sateces baseiniem un galvenajiem sistēmu kolektoriem, kuri savāktos lietus ūdeņus bez attīrīšanas ievada upēs.

Lielākās lietus kanalizācijas sistēmas un kolektori ir:

- 1) **Atmodas ielas kolektors (d=1.5m)** - izlaide Driksā netālu no pilsētas attīrīšanas ietaisēm;
- 2) **Viskaļu - Smiltnieku ielas kolektors (d=0.7m)** - izlaide Svētes upē;
- 3) **Loka maģistrāles kolektors (d=1.5m)** - izlaide Lielupē (labajā krastā);
- 4) **Brīvības bulvāra kolektors (d=1.5m)** - izlaide Lielupē (labajā krastā) Vecā ceļa ielas galā;
- 5) **Jelgavas cukurfabrikas kolektors (d=1.5m)** – izlaide grāvī un pēc tam Lielupē (labajā krastā) Peldus ielas turpinājumā;
- 6) **Langervaldes ielas kolektors (d=1.0m)** (nepabeigts) – izlaide grāvī un pēc tam Lielupē (labajā krastā)

Visi lietus ūdens kanalizācijas kolektori ievada ūdeņus upēs bez attīrīšanas, jo tā ir tehniski sarežģīta un dārga. Tāpēc būtu jāveic īpaši pētījumi par lietus ūdeņu piesārņotību, nepieciešamo attīrīšanas veidu un pakāpi.

Pilsētas teritorijas aiz lielā apvedceļa loka ir nosusinātas ar atklāto susinātājgrāvju un novadgrāvju tīklu. Nosusināšanas grāvju tīklu daļēji uzrauga un kopj zemes lietotāji un īpašnieki, bet novadgrāvju tīkls pēc tā izrakšanas nav kopts un tīrīts, tie ir aizauguši un aizsērējuši, daudzviet pielūžņoti, caurtekas nav tīrītas un remontētas.

Intensīvi atjaunojot Jelgavu pēc 2. pasaules kara, netika ņemti vērā agrāk raktie un funkcionējošie grāvji, kurus aizbēra, nerūpējoties par ūdeņu aizvadīšanu. Šīs rīcības sekas ir jūtamas vēl tagad, īpaši tiem individuālo māju īpašniekiem, kuru gruntsgabaliem apkārt uzbēra grunti un paaugstināja zemes virsmu daudzstāvu māju celtniecībai. Šie gruntsgabali atrodas 0,5—1,5 m zemāk un no tiem nav ūdens noteces. Šajās teritorijās gruntsūdens līmenis ilgstoši atrodas tuvu zemes virsmai, tāpēc iznīkst augļukoki un bojājas ēkas.

Jelgavas teritorijai raksturīgs līdzens reljefs, tādēļ pat neliels kāda grāvja vai caurtekas aizsprostojums ietekmē lielu platību. Daudzviet šādu situāciju ir radījuši pilsētas iedzīvotāju nepieļaujamā rīcība, kad grāvji, kanāli, lietusūdeņu uztvērēji un kanalizācijas akas ir pielūžņotas līdz malām un pārvērstas par izgāztuvēm.

Daudzviet grāvjos tiek novadīti saimnieciskās kanalizācijas ūdeņi no individuālajām mājām, kas tālāk nokļūst upē. Šī situācija tiek apzināta, un pasākumi to novēršanai iekļauti ūdensvada un kanalizācijas tīklu projektos.

Pilsētā trūkst vienotas plānveida lietusskanalizācijas tīkla shēmas.

Jelgavas pašvaldība ir uzsākusi virsūdeņu novadīšanas sistēmas sakārtošanu jau esošajās apbūves teritorijās un kompleksu risinājumu veidošanu ar jaunajām apbūves teritorijām.

Lietusskanalizācijas sistēmu problēmas Jelgavas pilsētā

- Galvenie kopsistēmas kolektori ir veci un sliktā tehniskā stāvoklī, dažviet iebrūk, tie iebūvēti ar nepietiekošu slīpumu agrāko grāvju trasēs
- Regulāri tiek konstatētas aku vāku un gūlīju zādzības
- Uz ielām esošie atkritumi pēc lietusskāzēm mēdz nosprostot gūlijas, rodas lielas peļķes
- Lietusskanalizācijas notekūdeņi Jelgavā netiek attīrīti
- Kopējās nozīmes kolektori ir pašteces, palu laikā darbojas spiediena režīmā un ūdens no gūlijām izplūst uz ielām, radot appludinājumu

Valējo grāvju sistēmu problēmas Jelgavas pilsētā

- Valējo grāvju gultnes daudzviet ir aizaugušas, piesērējušas un piegružotas, atkritumi izsauc arī caurteku nosprostošanos
- Grāvji patvaļīgi tiek aizbērti, caurtekas nosprostotas vai pat likvidētas
- Caurteku iebūves atzīmes ir augstākas par grāvja gultnes atzīmēm
- Grāvjos tiek ievadīti sadzīves notekūdeņi
- Pilsētā ir vietas, kur notiek teritorijas pārpurvošanās augstā gruntsūdens līmeņa un nesakārtotās virsūdeņu aizvadīšanas dēļ
- Palu laikā līmeņi grāvjos kāpj un pilsētas teritorijas zemākās vietas applūst

- Apzīmējumi:
- Jelgavas pilsētas robeža
 - vaļējie grāvji
 - Jelgavas NAI
 - kopējās nozīmes
 - LK notekūdeņu kanalizācijas tīkls

- LEGENDA:
1. Miķeļsona kolektors
 2. Jēkaba kolektors
 3. Driksas ielas kolektors
 4. Raiņa ielas kolektors
 5. Jāņa ielas kolektors
 6. Savienības ielas kolektors

3.3.1. attēls Jelgavas pilsētas lietus ūdens kanalizācijas tīkls

3.3.2. attēls Jelgavas pilsētas vaļējo grāvju tīkls